

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αξιολόγηση των δασκάλων από τους Επιθεωρητές μέχρι και το 1981 αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα της νεοελληνικής εκπαίδευσης. Πρόκειται όμως για μια θεματική περιοχή η οποία δεν έχει ακόμη διερευνηθεί επιμελώς από τους ιστορικούς της εκπαίδευσης. Με τη εικοσαετή και πλέον λειτουργία των Παιδαγωγικών Τμημάτων των ελληνικών Πανεπιστημίων το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας της νεοελληνικής εκπαίδευσης γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη, επιβάλλοντας τη διερεύνηση του σχετικού θέματος της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, προκειμένου να σχηματιστεί μια πλήρης και ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με αυτή τη διαδικασία, η οποία απασχόλησε τον εκπαιδευτικό κόσμο της χώρας για πολλές δεκαετίες.

Η εργασία αυτή αποτελεί ένα φόρο τιμής στους δασκάλους που διώχθηκαν άδικα από τους Επιθεωρητές, ταπεινώθηκαν ως επιστήμονες, ταλαιπωρήθηκαν και ως άτομα και ως προσωπικότητες.

Ο χώρος της Θράκης ως γεωγραφική περιοχή λειτούργησε σαν ένα επιπλέον έναυσμα για την πραγματοποίηση της έρευνας αυτής, αφού για σειρά δεκαετιών αποτέλεσε χώρο «εκτοπισμού» των πολιτικά διαφωνούντων με την εκάστοτε πολιτική εξουσία.

Ο συγγραφέας και υπεύθυνος της έρευνας, ως μέλος Δ.Ε.Π. του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης στο γνωστικό αντικείμενο Ιστορία της

εκπαίδευσης, θεωρούσε χρέος και υποχρέωσή του τη διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος.

Η διερεύνηση της αξιολόγησης των δασκάλων από τους Επιθεωρητές ήταν δυνατή μέσα από τη μελέτη των «Εκθέσεων αξιολόγησης» που συνέτασσαν οι Επιθεωρητές, ξεχωριστά για κάθε δάσκαλο στο τέλος της σχολικής χρονιάς.¹ Επειδή η πρόσβαση στα Αρχεία όπου φυλάσσονται οι Εκθέσεις αυτές ήταν απαγορευτική, ζητήθηκε άδεια από την αρμόδια Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Μετά από θετική εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που κλήθηκε να γνωμοδοτήσει σχετικά, δόθηκε η σχετική άδεια εισόδου στον υπεύθυνο της έρευνας στα Αρχεία των Γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης των τριών Νομών της Θράκης (Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης).

Δυστυχώς, από την έρευνα που διενεργήθηκε, διαπιστώθηκε ότι έντυπα Εκθέσεων για την αξιολόγηση των δασκάλων υπάρχουν (και από τους τρεις νομούς) χρονικά από το 1950 έως το 1981: έτσι επιβεβαιώνεται η πληροφορία που είχαμε από τα διάφορα γραφεία Εκπαίδευσης ότι τα άκρως σημαντικά Αρχεία της Θράκης, συμπεριλαμβανομένων και των Αρχείων Εκπαιδευσεως καταστράφηκαν κατά τη δεκαετία του '40. (Σε ορισμένους νομούς ωστόσο βρέθηκε ένας μικρός αριθμός Εκθέσεων από τη

¹ Από το νόμο ΒΤΜΘ' και εφεξής σε όλη την εκπαιδευτική νομοθεσία προβλεπόταν η σχετική διαδικασία.

συγκεκριμένη δεκαετία και κυρίως από την περίοδο του εμφυλίου πολέμου).

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι Επιθεωρητικές Επιτροπές του 19ου αι.

Με την ίδρυση και λειτουργία του νεοελληνικού κράτους ιδρύθηκε στα πρώτα σχετικά νομοθετήματα στο χώρο της εκπαίδευσης και ο θεσμός του Επιθεωρητή, με καθήκοντα τον έλεγχο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του εκπαιδευτικού έργου και της σχολικής υποδομής.²

Ακόμη και κατά τη διάρκεια του Απελευθερωτικού Αγώνα υπήρχε η πρόβλεψη και η διάθεση να οργανωθεί μια μορφή εκπαίδευσης, χωρίς όμως πολλές δυνατότητες. Η ευθύνη αυτή ανατέθηκε στον Άρειο Πάγο το Νοέμβριο του 1821, στην Επιτροπή υπό τον Α. Γαζή το 1823 και στον Έφορο της Παιδείας (Γ. Κωνσταντά) την περίοδο 1824/25.³

Οι πρώτες ουσιαστικές προσπάθειες του ελεύθερου νεοελληνικού κράτους έγιναν από τον Ι. Καποδίστρια με το θεσμό των Έκτακτων Επιτρόπων και των Προσωρινών Διοικητών, στους οποίους ανατέθηκε η

² Βλ. Παπαβασιλείου – Πυργιωτάκη Χ., *Από τον Επιθεωρητή στον Σχολικό Σύμβουλο*, Διδ. Διατρ. 2008, Ρόδος.

³ Ισηγόνης Α., *Ιστορία της Παιδείας*, 1974, σ. 588 και 223.

ευθύνη ίδρυσης σχολείων.⁴

Στην περίοδο της βασιλείας των Βαυαρών οργανώθηκε ουσιαστικά το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα που κυριάρχησε σε όλο τον 19^ο στις και αρχές του 20^{ου} αι. Με το Νόμο «Περί Δημοτικών Σχολείων» (ΦΕΚ 11/3-3-1834) εκτός των άλλων προβλεπόταν η σύσταση Επιθεωρητικών Επιτροπών για την οργάνωση και τον έλεγχο των σχολείων,⁵ τα μέλη των οποίων αποτελούσαν είτε πολιτικά είτε εκκλησιαστικά πρόσωπα, χωρίς να έχουν ιδιαίτερη σχέση με την εκπαίδευση. Ο ίδιος νόμος προέβλεπε και το θεσμό του Γενικού Επιθεωρητή «όλων των εν Ελλάδι δημοτικών σχολείων» με πολλές αρμοδιότητες για τον έλεγχο όλου του εκπαιδευτικού συστήματος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έως και τη Διεύθυνση του Διδασκαλείου Αθηνών. Βάσει των διατάξεων του νόμου (άρθρο 53, παρ. 1) όφειλε να εξετάζει όλους τους δασκάλους της επικράτειας για τις ικανότητές τους, γεγονός όμως αδύνατο. Η έρευνα της Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη δείχνει ότι τέτοιου είδους εξετάσεις δεν πραγματοποιήθηκαν.⁶

Ο ελεγκτικός μηχανισμός των Επιθεωρητικών Επιτροπών διατηρήθηκε μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αι. και η ουσιαστική αλλαγή επήλθε με τον μεταρρυθμιστικό Νομό ΒΤΜΘ' του 1895, με τον οποίο δημιουργήθηκε ο θεσμός του Επιθεωρητή.

⁴ Καραφύλλης Α., *Νεοελληνική εκπαίδευση*, 2002, σ. 25. Τζάνη Μ., Παμουκτσόγλου Α., *Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*, 1998, σ. 33.

⁵ Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη Χ., *οπ. παρ.* σ. 13 κε.

⁶ Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη Χ., *οπ. παρ.* σ. 20.

Οι Επιθεωρητές στοιχειώδους εκπαίδευσης και τα Εποπτικά Συμβούλια μέσα από το νόμο ΒΤΜΘ΄ του 1895

Στα τέλη του 19^{ου} αι. δημιουργήθηκε η ανάγκη αναδιοργάνωσης της εκπαίδευσης λόγω των κοινωνικοοικονομικών αλλαγών, όπως η διεύρυνση των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων και η ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος με την εισροή δανείων και κεφαλαίων από το εξωτερικό. Οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν⁷ απαιτούσαν εκπαιδευτικούς τίτλους.

Η πρώτη μεγάλη προσπάθεια ανασυγκρότησης της εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε το 1895 με τον μεταρρυθμιστικό Νόμο ΒΤΜΘ΄. Εκτός των άλλων ο νόμος ασχολήθηκε εκτενώς με το θέμα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, θεσμοθετώντας τους Επιθεωρητές. Έτσι η αξιολόγηση του παιδαγωγικού και διδακτικού έργου των δασκάλων άρχισε ουσιαστικά μετά το 1895 με τον παραπάνω νόμο, ο οποίος αποτέλεσε τον βασικό «πυλώνα» της πρώτης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στη νεοελληνική εκπαίδευση. Σε άρθρα του ο νόμος προέβλεπε την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών από τον Επιθεωρητή. Σύμφωνα με το νόμο αυτόν τοποθετείται ένας Επιθεωρητής στοιχειώδους εκπαίδευσης ανά Νομό, έχοντας καθοδηγητικά, διοικητικά και εποπτικά καθήκοντα.⁸ Βάσει του νόμου ΒΤΜΘ΄ (αρθ. 38) σε

⁷ Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη Χ., οπ. παρ. σ. 29.

⁸ Σπ. Ευαγγελόπουλος, *Ελληνική Εκπαίδευση*, τ. Α΄, 1998, 134.

θέση Επιθεωρητή δικαίωμα διορισμού είχε όποιος ήταν: α') «*Διδάκτωρ της φιλοσοφίας, διδάζας ευδοκίμως επί πέντε τουλάχιστον έτη ως καθηγητής Διδασκαλείου ή Γυμνασίου, ή επί τρία τουλάχιστον ως διευθυντής Διδασκαλείου ή γυμνασιάρχης, αλλά πάντως έχων μεμαρτυρημένην περί τα παιδαγωγικά ειδικότητα,* β') *Πρωτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος εκ των κατά τα πρώτα τρία έτη εκ του Διδασκαλείου Αθηνών αναγνωρισθέντων τοιούτων, η εκ των υπηρετησάντων ως τακτικών δασκάλων εν τω εν Αθήναις προτύπων κατά τα τρία πρώτα έτη της λειτουργίας αυτού,* γ') *Διδάκτωρ της φιλοσοφίας, έχων αποδείξεις ότι εσπούδασεν ειδικώς την παιδαγωγικήν εν τινί Πανεπιστημίω ή Διδασκαλείω της Ευρώπης ή φέρων πτυχίον ανωτέρου Διδασκαλείου Γαλλικού ή Γερμανικού*». Αξιοσημείωτο είναι ότι καθοριζόταν ως όριο ηλικίας διορισμού στη θέση Επιθεωρητή το 55ο έτος της ηλικίας, ενώ με το άρθρο 39 απαγορεύτηκε η μετάθεση ή απόλυση του, παρά μόνον κατόπιν «*ητιολογημένης προτάσεως*» του Εποπτικού Συμβουλίου, το οποίο είχε την ευθύνη ελέγχου του Επιθεωρητή.

Στις αρμοδιότητες του Επιθεωρητή ήταν και η ανά εξάμηνο επιθεώρηση του εκπαιδευτικού έργου των δασκάλων και των δημοτικών σχολείων της περιοχής ευθύνης του, η υποβολή εκθέσεων για το διδακτικό προσωπικό του χώρου ευθύνης τους το οποίο είχαν επιθεωρήσει, η μέριμνα για την ανέγερση σχολικών κτιρίων, η εισήγηση στο Εποπτικό Συμβούλιο για τιμωρίες ή απολύσεις δασκάλων που υπέπιπταν σε παραπτώματα, καθώς και η διοργάνωση παιδαγωγικών

συνεδρίων για τους δασκάλους σχετικά με μεθοδολογικά και παιδαγωγικά προβλήματα που προέκυπταν κατά τη μαθησιακή διαδικασία. «Επιθεωρεί καθ' εξαμηνίαν τα εν τη περιφερεία του Εποπτικού Συμβουλίου δημοτικά σχολεία παντός βαθμού και εκατέρου των φύλων και εξετάζει· Τα περί του τρόπου, καθ' ον εκπληρούσι τα εαυτών καθήκοντα, και ιδίως αν διδάσκωσιν ακριβώς κατά πάσας τας εργασίμους ημέρας, αρχόμενοι της διδασκαλίας και περατούντες αυτήν κατά τας προσδιωρισμένας ώρας, αν ήναι φιλόπονοι, και αν εκπληρώσι τα έργα αυτών μετά νοημοσύνης και ευσυνειδησίας..... τα της συμπεριφοράς αυτών εν τω τόπω και του εν τη κοινωνία βίου αυτών τα υπάρχοντα διδακτήρια συγκαλεί άπαξ του έτους και κατά τον χρόνον των διακοπών, συνέδρια των της περιφερείας αυτού δημοδιδασκάλων, εν οις συζητούνται ζητήματα μεθοδολογικά ή παιδαγωγικά, ή άλλα σχετιζόμενα αμέσως προς την δημοτικήν εκπαίδευσιν» (Ν. ΒΤΜΘ' /5.10.1895, άρθ. 40).

Στο άρθρο 34 του νόμου προβλεπόταν και η τοποθέτηση Επιθεωρητριών για την επιθεώρηση των σχολείων θηλέων και των Παρθεναγωγείων⁹ «κεκτημέναι μεμαρτυρημένως δια πτυχίου ευρωπαϊκής τινός Σχολής παιδαγωγικάς και φιλολογικάς γνώσεις». Με το Β.Δ. της 19/12/1895, ΦΕΚ 158/20.12.1895, τ. Β., καθορίστηκαν οι αρμοδιότητές τους, «προς επιθεώρησιν των εν ταις πρωτενούσαις των νομών και

⁹ για την εκπαίδευση των κοριτσιών βλ. Ζιώγου-Καραστεργίου Σ., *Η μέση εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα (1830-1910)*, 1986.

επαρχιών παρθεναγωγείων παντός βαθμού διορίζονται εκτάκτως και αποστέλλονται υπό του Υπουργείου της Δημοσίου Εκπαιδύσεως δύο επιθεωρήτρια κεκτημένα τα εν τω άρθρω 34 του ειρημένου νόμου απαιτούμενα προσόντα Αι επιθεωρήτρια, ενεργούσαι επιθεωρήσεις, έχουσιν εκ των καθηκόντων του επιθεωρητού κατά νόμον, την εν τω άρθρω 40 του ΒΤΜΘ' νόμου αναγραφόμενα έχουσιν επί των παρ' αυτών επιθεωρουμένων διδασκαλισσών την εν τω άρθρω 32 πειθαρχικήν εξουσίαν του επιθεωρητού.... Αι επιθεωρήτρια υποβάλλουσι λεπτομερή έκθεσιν περι του εκάστου των σχολείων».¹⁰

Καινοτομία για το θεσμό των Επιθεωρητών θα αποτελέσει σίγουρα και η πρόβλεψη για τοποθέτηση στις θέσεις των Επιθεωρητών για πρώτη φορά δημοδιδασκάλων, δικαιώνοντας έτσι τον κλάδο των δασκάλων που ζητούσε να προέρχονται οι Επιθεωρητές στοιχειώδους εκπαίδευσης από τα δικά του «σπλάχνα» και όχι από «ανίδεους φιλολόγους» όπως γράφει ο Φίλος¹¹ «... εις το σώμα των Επιθεωρητών εισέρχονται περισσότεροι διδάσκαλοι. ... παρατηρείται μια φυσιολογική αποσυμφόρησης του σώματος των Επιθεωρητών από τα ξένα προς την Διδασκαλικήν οικογένειαν μέλη. Έκτοτε το λειτούργημα τούτο περιήλθεν αποκλειστικώς εις στελέχη, εκ της Δημοτικής Εκπαιδύσεως προερχόμενα».¹² Σε αντίθεση με τον

¹⁰ Φίλος Στ. *Το χρονικό ενός θεσμού*, 1982, σ. 30 κε.

¹¹ Φίλος Στ. *Το χρονικό...*, οπ. παρ. σ. 41.

¹² Αρχιμανδρίτου Ι, *Επιθεωρητής και διδάσκαλοι*, 1957, σ. 18.

Φίλο η Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη¹³ διαπιστώνει ότι στην πρώτη τοποθέτηση Επιθεωρητών με το Διάταγμα της 8 Ιανουαρίου 1896 δεν τοποθετήθηκε κανένας δάσκαλος ως Επιθεωρητής λόγω των αυξημένων προσόντων που απαιτούσε ο σχετικός νόμος.

Τα Εποπτικά Συμβούλια

Το Εποπτικό Συμβούλιο ανά Νομό ήταν 5μελές και το αποτελούσαν, εκτός του Επιθεωρητή, «ο εν τη πόλει καθεδρεύοντα αρχιεπίσκοπος του νομού, ως πρόεδρον, ο γυμνασιάρχης, ένας των εν αυτή κατοικούντων επιστημόνων, ένας των ευπόληπτότερων κτηματιών ή εμπόρων» (άρθ. 36). Το Εποπτικό Συμβούλιο είχε ως αρμοδιότητα τον πλήρη έλεγχο της εκπαίδευσης σε σχέση με τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα Σχολαρχεία (θέματα διορισμών, μεταθέσεων, ποινών, αμοιβών των εκπαιδευτικών, ιδρύσεως σχολείων, φοίτησης μαθητών, έλεγχο Επιθεωρητών, κ.α.) Από τη σύνθεση του Εποπτικού Συμβουλίου διαφαίνεται έκδηλα ότι στην πλειοψηφία τους τα άτομα που το αποτελούσαν δεν είχαν καμία σχέση με την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική διαδικασία, εκτός βέβαια του Γυμνασιάρχη και του Επιθεωρητή, οι οποίοι όμως αποτελούσαν τη μειοψηφία του Συμβουλίου. Στο Εποπτικό Συμβούλιο Δημοτικής Εκπαίδευσης, το οποίο, μεταξύ των άλλων αρμοδιοτήτων του, εκδίκασε και τυχόν ενστάσεις των δασκάλων κατά των

¹³ Παπαβασιλείου-Πυργιωτάκη Χ., οπ. παρ. σ. 38.

αποφάσεων των Επιθεωρητών, συμμετείχε και ο ίδιος ο Επιθεωρητής, γεγονός που προκατέβαλλε πιθανότατα την κατάληξη της ένστασης αλλά και ευρύτερα την μετέπειτα πορεία του δασκάλου, ο οποίος θα «τολμούσε» να υποβάλλει ένσταση για την κρίση του Επιθεωρητή κατά τη διάρκεια της αξιολόγησής του. Η αυθαιρεσία που επεδείκνυαν τα Εποπτικά Συμβούλια επικρίθηκε και από τον ίδιο τον Υπουργό Παιδείας Δ. Πετρίδη με την 13869/25-9-1896 απόφασή του, ότι τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου προέβησαν, μετά από εισηγήσεις των Επιθεωρητών, σε απολύσεις δασκάλων αφού αξιολόγησαν μία μόνον φορά τους απολυθέντες δασκάλους και χωρίς να τους έχει δοθεί το δικαίωμα της απολογίας, *«τούτο σὺν ὑμᾶς τιμὰ, κατὰ χρῆσιν ποιησάμενους τοῖς δοθείσης ὑμῖν ἐξουσίας, οὐδέ τοὺς λοιποὺς συμβούλους, ἀφ' ὧν ἠλπίζεν ἡ πολιτεία, ἡ ανατεθείσα αὐτοῖς τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτων καθηκόντων, ὅτι μετὰ πλείονος στοργῆς καὶ ὀλιγοτέρας ἀδιαφορίας θὰ ἤσκουν τὸν πρέποντα ἔλεγχον τῶν διδασκάλων ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλετε συμμορφούσθαι ἀκριβέστερον πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διατασσόμενα ...»*. Παρά τις συστάσεις και παρατηρήσεις του αρμόδιου Υπουργού, ορισμένα Εποπτικά Συμβούλια εξακολουθούσαν να αδιαφορούν προς την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, αφού υπήρξε και νέα παρέμβαση και άλλου Υπουργού Παιδείας (Μομφεράτος) τρία χρόνια αργότερα, με την υπ. αριθ. 4059/27-3-1899 εγκύκλιό του επέπληττε πολλούς Επιθεωρητές ότι: *«... οὐδέ τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου ἀντελήφθησαν, οὐδέ τὸν σκοπὸν τοῦ νομοθέτου κατενόησαν. Οὐδέποτε ὑποδειγματικῶς πρὸς διδασκάλων ἐδίδαξαν, οὐδέ ωδήγησαν, οὐδένα*

παρήνεσαν· χρήσιν δε της εσχάτης των ποινών της απολύσεως, εποιήσαντο πριν ή πεισθώσιν, ότι οι απολυόμενοι, τιμωρηθέντες πρότερον ελαφροτέρα ποινή... εις απολύσεις διδασκάλων προέβησαν πριν βεβαιωθούν ότι υπήρχον καλύτεροι τούτων αντικαταστάται και αφήκαν επί μικρόν κλειστά τα σχολεία ...». Η υπουργική εγκύκλιος υποδηλώνει σαφέστατα ότι παρ' ότι ο νόμος ΒΤΜΘ' προέβλεπε ιδιαίτερα αυστηρά κριτήρια για την επιλογή Επιθεωρητών, αυτοί που είχαν επιλεγεί έδειχναν να έχουν και την καλύτερη επιστημονική και ακαδημαϊκή συγκρότηση αλλά ούτε και συμπεριφορά απέναντι στους εκπαιδευτικούς που επέβλεπαν και αξιολογούσαν. Πέρα από τις απολύσεις των δασκάλων το Εποπτικό Συμβούλιο είχε την «προσφιλή» συνήθεια να μεταθέτει μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών χωρίς αιτία, σύμφωνα με τα γραφόμενα του Υπουργού Παιδείας Μομφεράτου «...αναρίθμητον δε σχεδόν πλήθος μεταθέσεων πρότειναν άνευ λόγου πολλάκις και εν μέσω σχολικό έτει ...».

Η συνεργασία Επιθεωρητή και Εποπτικού Συμβουλίου δεν υπήρξε πάντοτε αγαστή, αλλά υπήρξαν και πολλές φορές που απολύθηκαν Επιθεωρητές από τη θέση τους εξαιτίας κυρίως της διαφωνίας τους ως προς τον τρόπο λειτουργίας του Συμβουλίου. Το άρθρο 48 του νόμου ΒΤΜΘ' υπήρξε το σημείο τριβής σύμφωνα με το οποίο προβλεπόταν η συνεδρίαση του Εποπτικού χωρίς την παρουσία του Επιθεωρητή και μοναδικό θέμα την απόλυση ή τη μετάθεσή του εάν διαπιστωνόταν «... ακηδία ή ασυγνώστω ολιγωρία, είτε επί ελλείψεσιν ή παραβάσεσιν

αυτού κατά την εκπλήρωσιν των καθηκόντων του, είτε επί ανωμαλίας ή πλημμελείας του ιδιωτικού βίου αυτού...». Την πρόταση του το Εποπτικό Συμβούλιο την υπέβαλλε απ' ευθείας στο Υπουργείο Παιδείας μέσω του Προέδρου του (ο εκάστοτε επίσκοπος της περιοχής). Σύμφωνα με τον Στ. Φίλο, Επιθεωρητή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν καταγραφεί πολλές περιπτώσεις Επιθεωρητών οι οποίοι προσπαθούσαν να περιορίζουν τις αυθαιρεσίες των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου σε βάρος των δασκάλων, κυρίως από την πλευρά των μητροπολιτών, ενώ σε πολλές περιπτώσεις καταγράφονται και μεταθέσεις, απολύσεις ή παραιτήσεις Επιθεωρητών λόγω της μη συμμόρφωσής τους με τις προειλημμένες αποφάσεις του Συμβουλίου.¹⁴

Οι Επιθεωρητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα (1900-20)

Η εμφάνιση του Ελ. Βενιζέλου στην πολιτική της χώρας επέφερε σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα. Στο χώρο της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών το αρμόδιο Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίου Εκπαιδύσεως επιχείρησε εκ νέου να τροποποιήσει τη διαδικασία αξιολόγησης των δασκάλων και κυρίως την εμπλοκή των Εποπτικών Συμβουλίων σε αυτήν. Το 1911 ψηφίστηκε ο νόμος ΓΩΚΗ' (3828/18-7-1911), με τον οποίο αναπροσαρμόστηκε η σύνθεση του

¹⁴ Φίλος Στ., οπ. παρ. σ. 39 κε.

Εποπτικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αποτελούνταν πλέον, από «τον Πρόεδρον των Πρωτοδικών ή τον νόμιμον αυτού αναπληρωτήν ως Πρόεδρον, από τον Γυμνασιάρχην ή τον Σχολάρχην και από τον Επιθεωρητήν της στοιχειώδους εκπαιδεύσεως» (αρθ. 10). Από τη νέα σύνθεση του Συμβουλίου διαφαίνεται ξεκάθαρα η επίδραση του νέου πνεύματος διακυβέρνησης που άρχισε να πνέει μετά την ανάληψη της Πρωθυπουργίας της χώρας από τον Ελ. Βενιζέλο.

Με τον ίδιο νόμο (αρθ. 1) ιδρύθηκε το Κ.Ε.Σ.Δ.Ε. (Κεντρικό Εποπτικό Συμβούλιο Δημοτικής Εκπαιδεύσεως) με έδρα την Αθήνα, με αρμοδιότητα, εκτός των άλλων και τον έλεγχο του έργου των Επιθεωρητών, προκειμένου για πρώτη φορά, να ελεγχθεί η αυθαιρεσία τους (αρθ. 8). Ως μέλη του Συμβουλίου αυτού, με Β.Δ. διορίζονταν «...διδάκτορες της Φιλοσοφίας ή των Φυσικών Επιστημών ή των Μαθηματικών, σπουδάσαντες παιδαγωγικά εν Εσπερία, διδάξαντες δε εν διδασκαλείω ή εν γυμνασίω, οι επί πενταετία διατελέσαντες γυμνασιάρχαι ή οι διατελέσαντες Νομαρχιακοί επιθεωρηταί δημοτικών σχολείων κάτοχοι μιας τουλάχιστον ευρωπαϊκής γλώσσης». Μεταξύ των άλλων αρμοδιότητες του νέου Συμβουλίου ήταν: η πρόταση για τον διορισμό διευθυντών, καθηγητών και δασκάλων, αλλά και η απόλυσή τους με βάση την έκθεση ενός καθηγητή Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου της Αθήνας, η επιβολή χρηματικών προστίμων στους Επιθεωρητές και στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, η εκδίκαση ενστάσεων για αποφάσεις των τοπικών Εποπτικών Συμβουλίων στις περιπτώσεις απόλυσης,